

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. 14-001-09-01-01 „DIDINTI DIPLOMATINIO ATSTOVAVIMO TINKLO EFEKTYVUMĄ“ APRAŠE NURODYTOS INFORMACIJOS PAGRINDIMO APRAŠAS

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

Plėtros programos pažangos priemonės kodas ir pavadinimas	14-001-09-01-01 „Didinti diplomatinio atstovavimo tinklo efektyvumą“
Nacionalinio pažangos plano uždavinys	9.1. Stiprinti atstovavimą Lietuvos interesams tarptautinėje erdvėje ir diasporos politiką
Plėtros programa	2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos užsienyje matomos ir įtakingos Lietuvos plėtros programa
Atsakinga institucija (koordinuojančioji institucija)	Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija

**II SKYRIUS
SIEKIAMAS POKYTIS**

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS LAUKIAMAS POKYTIS
Įgyvendinus šią priemonę bus išspręsta 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos užsienyje matomos ir įtakingos Lietuvos plėtros programoje nurodyta problema – esamas Lietuvos atstovavimas tarptautiniuose formatuose neužtikrina visų užsienio politikos tikslų įgyvendinimo.   Šią problemą lemia tam tikros priežastys: 1. Diplomatinio atstovavimo tinklas neužtikrina atstovavimo Lietuvos interesams nuo Europos geografiškai ir kultūriškai nutolusiuose pasaulio regionuose (Azija, Afrika, Pietų Amerika). XXI amžiuje įvyko politinio ir ekonominio pasaulio svorio centro slinktis į Indijos ir Ramiojo vandenynų regioną. Šiame regione formuojasi nauji įtakos poliai, todėl reikalinga nuolatinė situacijos stebėseną ir analizę. Regione susiduria galingiausių pasaulio valstybių – JAV, Kinijos, Japonijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Indijos, Rusijos, Pietų Korėjos, taip pat ES, – interesai, įtampą didina didžiausių geopolitinių veikėjų ir regiono valstybių kova dėl įtakos. Nuolatinę grėsmę kelia migracijos, maisto saugos, klimato kaitos, regioninių konfliktų iššūkiai, Šiaurės Korėjos branduolinės ginkluotės (raketų) programa. Keičiantis geopolitinei padėčiai dėl Rusijos karo prieš Ukrainą, vis svarbesnės tampa Afrikos ir Lotynų Amerikos valstybės, kuriose didėja autoritarinių Kinijos ir Rusijos valstybių įtaka. Kinijos politinė, karinė ir ekonominė plėtra juntama ir Europoje, o tai gali atitraukti dėmesį nuo saugumo problemų Lietuvoje ir ES Rytų kaimynystėje, todėl Lietuvai būtina užsitikrinti gerus santykius su svarbiausiomis bendramintėmis Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono, Afrikos ir Lotynų Amerikos šalimis. Šie regionai yra labai svarbūs ir plėtojant Lietuvos ekonominės veiklos diversifikavimo galimybes.   Lietuvos diplomatinio atstovavimo tinklas Indijos ir Ramiojo vandenynų regione, Afrikoje ir Lotynų Amerikoje, kur šiuo metu yra didžiausia populiacija ir tautų, religijų, kultūrų, valstybių politinės bei ekonominės sanklodos įvairovė, yra dar mažai išplėtotas. 2021 m. pasaulyje veikė 63 Lietuvos diplomatinės atstovybės, iš jų tik 5 – Indijos ir Ramiojo vandenynų regione: Japonijoje (ambasada papildomai akredituota dar 3 šalims), Kinijoje (akredituota dar 5 šalims, bet laikinai

nevykdanti veiklos), Indijoje (akredituota dar 3 šalims), Australijoje ir Pietų Korėjoje. 2 ambasados veikia Afrikoje, iš kurių viena – Egipte (akredituota dar 3 šalims), o kita – Pietų Afrikos Respublikoje (akredituota dar 4 šalims). Šiuo metu nėra nė vienos Lietuvos Respublikos ambasados Lotynų Amerikoje, vienintelė veikianti diplomatinė įstaiga – Lietuvos Respublikos generalinis konsulas San Paule, Brazilijoje. Iš viso šiuose regionuose Lietuvos atstovybėse dirbo tik 21 diplomatas, 5 valstybės tarnautojai ir 6 specialieji atašė (5 iš jų – veiklą sustabdžiusioje Lietuvos ambasadoje Kinijoje). 2020 m. liepos 1 d. Vyriausybės nutarimu įsteigta Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybė Australijoje buvo pirmoji Lietuvos atstovybė Okeanijoje.

Lietuva iki 2021 m. Pietryčių Azijoje, kurioje gyvena apie 500 mln. gyventojų ir kuri yra Pietryčių Azijos valstybių asociacijos (toliau – ASEAN) laisvosios prekybos erdvė, neturėjo nė vienos diplomatinės atstovybės, nors ES skiria daug dėmesio Indijos ir Ramiojo vandenynų regionui ir plečia savo atstovavimą ASEAN. 2020 m. gruodį ES ir ASEAN užsienio reikalų ministrų susitikime susitarta dėl strateginės ES ir ASEAN partnerystės.

Afrika yra geopolitinis ES prioritetas. Dėl istorinių aplinkybių, geografinio artumo ir bendrų interesų Afriką ir ES sieja platūs ir glaudūs ryšiai. 2022 m. ES ir Afrikos Sąjungos valstybių vadovai susitarė dėl bendros atnaujintos partnerystės vizijos iki 2030 m. Afrikoje dėl ekonominių, politinių, socialinių, technologinių, demografinių, klimato ir aplinkos pokyčių atsiranda naujų perspektyvų ir kyla naujų uždavinių. Šio didele įvairove pasižymintio žemyno gyventojų (daugiau kaip 1 mlrd.) vidurinioji klasė – jauniausia ir sparčiausiai auganti pasaulyje. Afrikos ekonomika taip pat nuolat auga. Šešios iš dešimties sparčiausiai augančių ekonomikų pasaulyje buvo Afrikos šalys, tarp kurių – Nigerija ir Pietų Afrikos Respublika. **Nigerija** yra svarbi regiono valstybė, daugelio tarptautinių ir regioninių organizacijų narė. Dvišalių politinių, ekonominių, kultūrinių ir mokslo ryšių plėtrą galima užtikrinti tik įsteigus šalyje atstovybę. Pastaruoju metu dėl didėjančio studentų iš Nigerijos skaičiaus Lietuvoje, stiprėjančių Lietuvos ir Nigerijos verslo mainų auga ir konsulinių paslaugų poreikis.

ES bei Lotynų Amerikos ir Karibų jūros regiono (toliau – LAK) šalių strateginė partnerystė užmegzta 1999 m. ES ir LAK šalys kartu sudaro daugiau kaip trečdalį JT narių ir yra taisyklėmis grindžiamos daugiašalės tvarkos šalininkės bei sąjungininkės sprendžiant daugelį šių laikų pasaulinių uždavinių, įskaitant tvarų vystymąsi, klimato kaitą ir biologinės įvairovės apsaugą, žmogaus teises ir sąžiningą bei laisvą prekybą. ES yra sudariusi asociacijos, prekybos arba politinio bendradarbiavimo susitarimus su 27 iš 33 šio regiono šalių. Pagrindiniai Lietuvos interesai Lotynų Amerikoje yra ekonominių ryšių plėtra, politinis bendradarbiavimas, garbės konsulatų tinklo plėtra, kontaktai su lietuvių bendruomene bei kultūriniai ryšiai. **Argentina** yra viena svarbiausių Lotynų Amerikos regiono šalių, kuri priklauso Pietų Amerikos šalių bendrajai rinkai (MERCOSUR), palaiko glaudžius ekonominius ir politinius ryšius su JAV ir Europos Sąjungos valstybėmis. Argentinoje gyvena gausi lietuvių bendruomenė (apie 40 tūkst. lietuvių išeivių), suinteresuota palaikyti glaudžius ryšius su Lietuva.

Įvertinus Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono, Afrikos ir LAK valstybių potencialą ir aiškius Lietuvos verslo, akademinės ir kultūrinės bendruomenės interesus plėtoti ryšius su šių regionų valstybėmis matyti, kad šiuose regionuose veikiančiose Lietuvos diplomatinėse atstovybėse žmogiškųjų išteklių nepakanka tinkamai atstovauti Lietuvos interesams. Akivaizdi ir kita siekiant Lietuvos diplomatinės plėtros į Indijos ir Ramiojo vandenynų regioną kylanti problema – netolygiai pasiskirstę žmogiškieji ištekliai, vertinant pagal valstybės tarnautojų ir diplomatų skaičių ir specialiųjų atašė poreikį. Lietuvos ryšių su Pietryčių Azija plėtra XVIII Vyriausybės veiklos programoje įvardyta kaip prioritetinis veiksnys, kuriam įgyvendinti tikimasi institucijų susitelkimo ir kompetencijos. 2021 m. spalį buvo įsteigta ir pradėjo veikti ambasada Pietų Korėjoje, taip pat buvo nuspręsta 2022 m. įsteigti ambasadą **Singapūre**¹ ir prekybos atstovybę Taipėjuje (šią atstovybę įsteigė Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija).

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. 887 „Dėl Lietuvos Respublikos ambasados Singapūro Respublikoje įsteigimo“.

Rusijai pradėjus karą prieš Ukrainą, Centrinės Azijos šalys – Kazachstanas, Uzbekistanas, Kirgizija, Tadžikistanas, Turkmėnija – pradėjo aktyviau vykdyti vektorinę politiką, siekdamos mažiau priklausyti nuo tradicinių partnerių Rusijos ir Kinijos įtakos, – diversifikuoja savo prekybos kelius, logistikos koridorius, išteklius ir energijos šaltinius, aktyviau siekia partnerystės su Vakarų pasauliu. Centrinės Azijos regione Lietuva turi tik ambasadą Astanoje ir generalinį konsulatą Almatoje, Kazachstane. **Uzbekistanas** yra didžiausia demografiniu požiūriu (35 mln. gyventojų) regiono valstybė, pasukusi modernizacijos keliu. Su šia šalimi Lietuvą sieja geri politiniai ir ekonominiai santykiai. Uzbekistanas Lietuvą vertina kaip patikimą partnerę, iš kurios galėtų perimti patirtį, taikyti Lietuvos ekspertų žinias medicinos, žemės ūkio, informacinių technologijų, žaliosios energetikos, aukštojo mokslo srityse. Uzbekistanas taip pat yra prioritentinė Centrinės Azijos valstybė Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo strategijoje (2022 m. Lietuva finansavo Uzbekistane vykdomą nuotolinių studijų projektą). Lietuvos verslas suinteresuotas plėtoti įvairaus pobūdžio veiklas šioje šalyje. Lietuvos transporto ir logistikos sektorius siekia tapti vienu iš pagrindinių centrų, per kurį Uzbekistanas gabena krovinius į Europą ir iš jos. Uzbekistanas – perspektyvi rinka Lietuvos bendrovėms, plėtojančioms atsinaujinančiųjų energijos išteklių pramonę. Dvišalės prekybos tarp Lietuvos ir Uzbekistano apimtys kasmet didėja: 2022 m. dvišalė prekyba siekė 427 mln. eurų (palyginti su 2021 metais, išaugo 92 proc.). Uzbekistanas taip pat yra perspektyvi abipusio turizmo valstybė. Lietuvai įdomios Uzbekistano pasaulio paveldui priskiriamos vietovės (Samarkandas, Buchara), o Lietuva Uzbekistanui gali pasiūlyti jau išplėtotas gydymo, sveikatinamojo turizmo paslaugas, be to, Lietuva ir Uzbekistanas kandidatuoja į Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos tarybą 2023–2027 m. Aktyviai derinamos tiesioginių skrydžių tarp Lietuvos ir Uzbekistano galimybės.

Vyriausybės programoje numatyta plėsti Lietuvos Respublikos diplomatinį ir konsulinį atstovavimą Europos regionuose, kuriuose Lietuvos užsienio politikos ir verslo ryšių potencialas iki šiol nebuvo išnaudotas. Tokia yra **Šveicarija** – seniausia demokratinė respublika Europoje, neutrali, visame pasaulyje autoritetinga, viena iš turtingiausių šalių, daugelio tarptautinių, nevyriausybinių, finansinių organizacijų ir korporacijų pagrindinių būstinių vieta. Šveicarija yra užmezgusi diplomatinius santykius su kone visomis valstybėmis, šiuo metu Berne veikia 89 valstybių ambasados, 1 konsulas ir 2 atstovybės. Šveicarijos ekonomika – viena konkurencingiausių pasaulyje, pagrįsta aukštosiomis technologijomis ir kurianti aukštą pridėtinę vertę. Lietuvos ir Šveicarijos ekonominiai santykiai yra geri ir labai perspektyvūs. Akivaizdus didelis Šveicarijos verslo potencialas inovatyviuose, aukštos pridėtinės vertės sektoriuose (inžinerija, automobilių pramonė, informacinės technologijos, finansinės technologijos, lazeriai, robotika, itin – gyvybės mokslai). Lietuvos prekybos su Šveicarija apimtis – didžiausia iš Baltijos valstybių. Šveicarija įvardyta kaip prioritentinė mūsų šalies eksporto ir bendradarbiavimo inovacijų bei tiesioginių užsienio investicijų rinka. Lietuvos Respublikos ambasados Berne veiklos prioritetai būtų: politinis bendradarbiavimas, ekonominė diplomatija, konsulinių paslaugų Šveicarijos Konfederacijoje gyvenantiems Lietuvos Respublikos piliečiams teikimas, ryšio su jų bendruomenėmis palaikymas.

Atsižvelgiant į strateginę politinių ir ekonominių ryšių su **Vokietija** svarbą, Lietuvai tikslinga plėtoti aktyvesnius ryšius su Vokietijos Federacijos žemėmis. Bavarijos federalinė žemė – viena iš ekonomiškai stipriausių Vokietijoje, o Lietuvos verslo ryšiai su ja, palyginti su kitomis Vokietijos federalinėmis žemėmis, yra intensyviausi. Bavarijos pramonė – viena inovatyviausių pasaulyje, pasižymi didelėmis investicijomis į skaitmenizavimą ir ateities technologijas. Bavarijoje pažangiems moksliniams tyrimams skiriama apie 3 proc. BVP. Bavarijos federalinė žemė yra strategiškai svarbi ir turi daug potencialo, joje itin daug dėmesio skiriama moderniems (gyvybės mokslai, aukštosios informacinės ir ryšių technologijos, finansinės technologijos) ir tradiciniams sektoriams (pvz., inžinerinė ir automobilių pramonė). Miunchene iš viso veikia 24 Europos šalių (ne vien ES narių) konsulinės įstaigos. Palyginti su kitais Vokietijos miestais (Frankfurtu prie Maino, Hamburgu, Diuseldorfu, Štutgartu ir t. t.), Miunchene įsikūrė daugiausia konsulinių įstaigų. Nemaža Lietuvos Respublikos piliečių bendruomenė yra kaip tik Pietų ir Vakarų Vokietijos federalinėse žemėse, ten didžiausias ir konsulinių paslaugų poreikis. Lietuvos Respublikos

generalinio konsulato Miunchene veiklos prioritetai būtų: ekonominė diplomatija, darbas su Bavarijos ir gretimose federalinėse žemėse gyvenančia lietuvių diaspora, konsulinių paslaugų teikimas Lietuvos Respublikos piliečiams. Kol kas Lietuvos piliečiams ir diasporos atstovams reikalingos konsulinės paslaugos lengviau prieinamos tik gyvenantiems ar būnantiems netoliese Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybių ir konsulatų, todėl konsulinių paslaugų prieinamumą labai pagerintų diplomatinio tinklo plėtra. Vokietijoje gyvena apie 58 tūkst. Lietuvos piliečių.

2. Diplomatinėse atstovybėse trūksta specialiai parengto personalo specifinėms funkcijoms atlikti ir uždaviniams įgyvendinti. Lietuvos tarptautinis bendradarbiavimas nuolat plečiasi, bet dėl nepakankamų valstybės institucijų žmogiškųjų išteklių sunku efektyviai dalyvauti daugiašalėje tarptautinėje veikloje. Nepriimta daugiau darbuotojų, o dirbantiems trūksta naujų kompetencijų. Užsienio reikalų ministras 2023 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. V-82 patvirtino Lietuvos Respublikai prioritetinių renginių tarptautinėse organizacijose 2023 metais sąrašą, į kurį yra įtraukti 84 prioritetiniai tarptautinių organizacijų komitetų, komisijų, sesijų, konferencijų ir darbo grupių renginiai. Vis dėlto Lietuvai tenka riboti savo dalyvavimą panašiuose renginiuose dėl žmogiškųjų ir finansinių išteklių trūkumo arba pasikeitus veiklai, kuriai teikiamas prioritetas. Tarptautinė politinė ir saugumo situacija pasaulyje nuolat kinta, o diplomatinė tarnyba privalo gebėti operatyviai reaguoti į naujus politinius bei ekonominius iššūkius, priimti Lietuvos interesus atitinkančius sprendimus. Lietuvos diplomatinės atstovybės atlieka skirtingos apimties funkcijas. Atstovybėse dirbančiam vienam diplomatai dažnai tenka visas konsulinio darbo ir (arba) administravimo krūvis, o kitoms svarbioms funkcijoms (politinėms, ekonominėms, viešinimo) skiriama mažiau dėmesio. Siekiant geresnių darbo rezultatų akivaizdus poreikis plėsti ambasadų diplomatinio ir analitinio darbo galimybes, kitaip tariant, pasitelkti daugiau diplomatų. Taip pat svarbu plėsti atstovybių administracines galimybes – priėmus daugiau valstybės tarnautojų ar pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų, kurie galėtų atlikti technines administravimo funkcijas, diplomatų kompetencijos būtų taikomos tikslingiau. Tarkim, nemaža dalis panašaus dydžio užsienio valstybių – Latvijos, Danijos, Airijos – diplomatinėse atstovybėse turi daugiau darbuotojų, įskaitant administracinį ir techninį personalą, negu Lietuvos diplomatinės atstovybės. Tokią padėtį daugiausia lemia vietos rinkoje egzistuojanti konkurencingų atlyginimų sistema, galimybė samdyti aukštos kvalifikacijos specialistus ir dėl to įmanomas tolygesnis darbų pasidalijimas.

2019 m. Užsienio reikalų ministerija atliko išsamią ekonominio atstovavimo tinklo plėtros analizę: įvertino Lietuvos eksporto ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo, turizmo, mokslo ir technologijų plėtros strategijas, taip pat įvardijo Lietuvos verslo interesus. Užsienio reikalų ministerijos vertinimu, ekonominio atstovavimo tinklas nebeatitiko realios ekonominės veiklos poreikio, todėl buvo numatyta šio tinklo peržiūra. XVIII Vyriausybė ekonominei diplomatijai skiria prioritetinį dėmesį, aktyvesnis Ekonominės diplomatijos tarybos darbas ir bendradarbiavimas su verslo asocijuotomis struktūromis, sustiprintas diplomatinėse atstovybėse ekonominės veiklos organizavimas ir užduočių formulavimas, gerokai daugiau organizuojama ekonominės diplomatijos vizitų ir susitikimų. Susidarius sudėtingai geopolitinei situacijai regione dar labiau išaugo poreikis diversifikuoti rinkas, mažinti priklausomybę nuo autokratiškosios režimų, ieškoti naujų verslo galimybių Lietuvos įmonėms. Atsižvelgdama į tai, Užsienio reikalų ministerija ketina užtikrinti, kad visose diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose bent vienas darbuotojas rūpintųsi išimtinai ekonomikos klausimais (pagal poreikį ir vietos specifiką tai būtų ekonominės funkcijas atliekantis diplomatas, specialusis (komercijos, žemės ūkio, transporto ir kt.) atašė ir (arba) padėjėjas ekonomikos klausimais). Diplomatinėse atstovybėse, veikiančiose Lietuvai ekonominiu požiūriu prioritetinėse šalyse, kuriose ekonominio darbo apimtys yra didelės, turėtų dirbti keli ekonomikos klausimus kuruojantys atstovai (jų skyrimą turėtų derinti atitinkamos ministerijos, siekdamas nedubliuoti funkcijų). Mažesnio ekonominio prioriteto šalyse, kuriose šiuo metu diplomatams nesusidaro didesnis ekonominio darbo krūvis, ir šalyse, kuriose tinkamai atlikti ekonominės funkcijas galėtų tik mokantys vietos kalbą (galbūt retą) ir išmanantys šalies specifiką asmenys, siekiama įdarbinti vietos padėjėjus ekonomikos klausimams, dirbančius pagal darbo sutartį. Planuodama konkrečias pareigybes, Užsienio reikalų ministerija įvertino ne tik Lietuvos ekonominius interesus, verslo atstovų paklausimų, ekonominės diplomatijos veiklos, pagalbos

verslui pobūdį, poreikį mokėti vietos kalbą ir išmanyti šalies specifiką, bet ir galimas diplomato, perkelta iš Lietuvos, bei vietoje pagal darbo sutartį įdarbinto darbuotojo rotacijos ir išlaikymo išlaidas (pvz., diplomato pareigybės Izraelyje išlaikymas per metus gali kainuoti apie 270 tūkst. eurų, priklausomai nuo pareigybės grupės, o darbuotojo, dirbančio pagal darbo sutartį, – apie 84,5 tūkst. eurų). Atlikus visapusišką ekonominio atstovavimo tinklo analizę buvo nustatytas poreikis stiprinti ekonominės diplomatijos funkcijas 10 pasaulio valstybių, visų pirma Jungtinėje Karalystėje ir Šiaurės Europos šalyse, o diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose kitose šalyse pagal poreikį įdarbinti padėjėjus ekonomikos klausimams, dirbančius pagal darbo sutartis.

Užsienio reikalų ministerija nuolat stebi ir vertina ekonominio darbo apimtis diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose, verslo paklausimų skaičių, ekonominio pobūdžio vizitų ir verslo misijų dažnumą. Taip buvo nustatyta, kurios diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos dirba didesnio, kurios – mažesnio ekonominio prioriteto valstybėse:

1) diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos didelio ekonominio prioriteto valstybėse, kuriose yra pakankamas darbo krūvis diplomatui, atliekančiam išimtinai ekonomines funkcijas, ir (arba) specialiajam atašė, jei nėra poreikio mokėti vietos kalbą (vietos kalbą privalo mokėti iš sostinės paskirtas (-i) ekonominis (-iai) atstovas (-ai)) (Airija, Australija, Danija, Italija, JAV, Jungtinė Karalystė, Kanada, Kazachstanas, Lenkija (Varšuva), Norvegija, Nyderlandai, Prancūzija, Suomija, Švedija, Turkija, Ukraina, Vokietija);

2) diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos didelio ekonominio prioriteto valstybėse, kuriose yra pakankamas darbo krūvis ir diplomatui, atliekančiam išimtinai ekonomines funkcijas, ir specialiajam atašė, be to, reikalingas darbuotojas, mokantis vietos kalbą, kurios nemoka iš sostinės paskirtas (-i) ekonominis (-iai) atstovas (-ai) (Japonija, Pietų Korėja, Singapūras, Izraelis, Jungtiniai Arabų Emyratai);

3) diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos mažesnio ekonominio prioriteto valstybėse, kuriose nėra diplomato, atliekančio išimtinai ekonomines funkcijas, nes nesusidaro pakankamas darbo krūvis. Be kitų funkcijų, ekonomines funkcijas tose atstovybėse atlieka diplomatas. Atsižvelgiant į ekonominės veiklos poreikį ir pobūdį, reikalinga turėti darbuotoją, kuris mokėtų vietos kalbą ir padėtų atstovybės vadovui ar diplomatui atlikti ekonomines funkcijas (Indija, Graikija, Pietų Afrikos Respublika, Brazilija, Egiptas, Belgija, Ispanija, Palestina, Austrija, Armėnija, Azerbaidžanas, Sakartvelas, Rumunija, Čekija, Šveicarija, Vengrija);

4) diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos šalies rinkose arba labai mažo ekonominio prioriteto valstybėse. Esant poreikiui, be kitų funkcijų, ekonomines funkcijas tose atstovybėse atlieka diplomatas (Estija, Latvija, Kroatija, Moldova).

Įvertinus Užsienio reikalų ministerijos 2021 m. pradėto įgyvendinti Ekonominės diplomatijos stiprinimo Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse projekto pirmojo etapo rezultatus (2021 m. Lietuvos ambasadose Jungtinėje Karalystėje, Danijoje, Norvegijoje ir Suomijoje buvo įsteigtos keturios naujos diplomato ekonomikos klausimams pareigybės), galima daryti išvadą, kad sprendimas pasiteisino: sulaukiama teigiamų vertinimų iš institucijų, įmonių ir verslo asocijuotų struktūrų, kurioms greičiau teikiama visapusiškesnė pagalba ir konsultacijos ekonomineis ir verslo aplinkos klausimais, surenkama ir perduodama daugiau naudingos informacijos apie verslo galimybes rezidavimo šalyse, ekonomikos atstovai surengia daugiau ekonominių renginių ir kartu su Lietuvos įmonėmis dažniau dalyvauja susitikimuose su potencialiais rezidavimo šalių partneriais, taip padėdama Lietuvos verslui įžengti net į artimąsias, gerai pažįstamas rinkas. Prekybos statistikos duomenys taip pat rodo teigiamą tendenciją: 2022 m., palyginti su 2021 m., bendrasis lietuviškos kilmės prekių eksportas išaugo 26,7 proc., į Jungtinę Karalystę – 15,3 proc., Daniją – 18,8 proc., Norvegiją – 15,75 proc., Suomiją – 33,2 proc. Lietuvos banko duomenimis, 2021 m. prekių ir paslaugų eksportas sudarė daugiau kaip 80,4 proc. Lietuvos BVP.

Įgyvendindama XVIII Vyriausybės programą, kurioje daug dėmesio skiriama valstybės ryšio su diaspora stiprinimui, ir įvertinusi EBPO rekomendacijas, Užsienio reikalų ministerija, atsižvelgdama į tai, kad diplomatinėms atstovybėms ir konsulinėms įstaigoms, veikiančioms gausiai diasporos apgyvendintose šalyse, tenka itin svarbus vaidmuo plėtoti valstybės ir diasporos bendrystę ir bendradarbiavimą, įžvelgia poreikį plėsti diplomatinį atstovybių ir konsulinių įstaigų

funkcijas ryšių su diaspora srityje. Šiuo metu Lietuvos diplomatinėse atstovybėse dirba tik du tiesiogiai ryšius su diaspora kuruojantys diplomatai (Jungtinėje Karalystėje ir JAV). Kitose šalyse ryšius su diaspora kuruoja diplomatai, taip pat atliekantys ir politines, konsulines, ekonomines, kultūrines bei kitas funkcijas.

3. Trūksta kompetencijų veikti tarptautinėje erdvėje. Nepakankami valstybės institucijų žmogiškieji išteklių neužtikrina galimybes efektyviai veikti tarptautinėje erdvėje. Analizuojant būtinųjų darbo įvairiuose pasaulio regionuose kompetencijų padėtį, nustatyta veiklos Indijos ir Ramiojo vandenynų regione kompetencijų stoka. Norint tinkamai parengti personalą dirbti atitinkamame pasaulio regione, būtinas sisteminis požiūris. Deja, institucijos, prieš siūsdamos savo atstovus dirbti į diplomatinės atstovybes, nerengia jiems specializuotų kursų, konkrečiam regionui skirtų mokymų, neugdomi gebėjimai dirbti su konkrečaus pasaulio regiono partneriais, trūksta regiono specifikos išmanymo, kalbų mokėjimo. Taip pat neskatinama įgyti naujų kompetencijų, nėra bendradarbiavimo su aukštosiomis mokyklomis tradicijų, neieškoma kitų priemonių, kurios paskatintų ir padėtų diplomatomis kryptingai įgyti specialiųjų kompetencijų, šiuo metu itin aktualių diplomatiniam darbui Indijos ir Ramiojo vandenynų regione. Tokių specialistų komandos formavimas – ilgalaikis procesas, reikalaujantis investicijų į žmogiškuosius išteklius. Darytina prielaida, kad investicija į darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą tikrai pasiteisintų, nes turintis pakankamai reikiamų žinių personalas galėtų kokybiškiau atstovauti Lietuvos interesams atitinkamame regione ir efektyviai veikti globalioje aplinkoje.

4. Nėra efektyvaus ir visapusiško valstybės institucijų veiklos tarptautinėse organizacijose dalyvavimo, pozicijų ir pasiūlymų, grįžtamojo ryšio koordinavimo Lietuvoje modelio (nenustatytos atsakomybės, procesai, nesukurti įrankiai). Valstybės institucijų veikla tarptautinėse organizacijose vykdoma neturint bendro Lietuvos veiklos tarptautinėse organizacijose tikslo, ji decentralizuota, nenustatyti detalūs ilgalaikiai prioritetai. Ne visada vadovaujamosi aiškiai apibrėžtais prioritetais, valstybės institucijos nevienodai juos vertina ir įgyvendina, nėra aiškos strategijos, kokiais būdais reikėtų siekti valstybei naudingų tikslų. Narystė tarptautinėse organizacijose vertinama siauru požiūriu, neplanuojamas jos poveikis tarptautinei aplinkai, padedančiai užtikrinti pačios Lietuvos saugumą ir vystymąsi.

Užsienio reikalų ministerijos duomenimis, po 85-ųjų 2019 m. vykusių Lietuvai prioritetinių, Ministro Pirmininko patvirtintų, tarptautinėse organizacijose veikiančių komitetų, komisijų, sesijų, konferencijų ir darbo grupių renginių ministerijai buvo pateikta vos 18 ataskaitų. Nėra administracinės struktūros, kuri kauptų duomenis apie institucijų dalyvavimą tarptautinių organizacijų veikloje. Lietuvos gyventojai menkai informuojami apie tai, kokie dėl Lietuvos veiklos tarptautinėse organizacijose priimti sprendimai daro įtaką politiniams veiksams valstybės viduje. Lietuvos valstybės institucijos neišnaudoja narystės renkamuosiuose tarptautinių organizacijų organuose teikiamų privilegijų, nenustatytos ekspertų atrankos procedūros.

Tikėtinas pokytis, įgyvendinus priemonę. Plečiant Lietuvos diplomatinį atstovavimą pasaulyje, tikimasi daugiau dėmesio skirti Indijos ir Ramiojo vandenynų regionui, Afrikai, Lotynų Amerikai ir Vidurio Azijos regionui ir iki 2030 m. sukurti tvarų strateginių partnerystės – politiniu, ekonominiu ir kultūriniu dvišalių santykių vystymuisi paremto bendradarbiavimo modelį. Sieksime, kad plečiant partnerystę Indijos ir Ramiojo vandenynų regione būtų sukurtas tvirtas kryptingo ilgalaikio planavimo pagrindas, būtų daugiau dėmesio skiriama darbuotojų profesiniam tobulėjimui, kad jie būtų pasirengę dirbti šiame regione, Afrikoje ir Lotynų Amerikoje. Atsižvelgiant į 2019 m. atliktos ekonominio atstovavimo studijos rezultatus, tikimasi aktyvios Lietuvos diplomatinio atstovavimo plėtros didžiausią ekonominį potencialą turinčiose Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono, Afrikos, Lotynų Amerikos, Vidurio Azijos ir Europos valstybėse.

Tikimasi, kad aktyvesnis valstybės ir diasporos ryšys stiprins ir Lietuvos diplomatinį atstovavimą pasaulyje, labiausiai tose valstybėse, kuriose yra didžiausios lietuvių bendruomenės. Šioje politikos srityje siekiama puoselėti lietuvišką tapatybę, stiprinti ir plėsti lituanistinio ugdymo sistemą, įtraukti diasporą į Lietuvos gyvenimą ir gerovės joje kūrimą, skatinti dalį emigravusių Lietuvos piliečių grįžti į Lietuvą.

Taip pat bus stiprinama Lietuvos ekonominės diplomatijos pagalba Lietuvos verslui aktualiausiose, strategiškai ir geopolitiškai svarbiausiose pasaulio rinkose. Užtikrinus, kad kiekvienoje diplomatinėje atstovybėje ir konsulinėje įstaigoje dirbtų bent vienas darbuotojas, atliekantis išimtinai ekonomines funkcijas, bus sukurta veiksminga vieno langelio sistema Lietuvos verslui ir institucijoms, joms bus operatyviai teikiamos kokybiškos konsultavimo ekonomikos ir verslo klausimais paslaugos bei pagalba užmezgant ryšius su užsienio partneriais, taip pat visose rezidavimo šalyse bus nuolat viešinama ir teikiama tikslinė informacija apie Lietuvos ekonomikos potencialą. Taip bus užtikrinama ir nuosekli sklandesnė ekonominės diplomatijos komunikacija užsienyje, geriau parodant Lietuvos ekonomikos potencialą užsienio partneriams, ypač potencialiems užsienio investuotojams. Diplomatinė atstovybių ir konsulinių įstaigų vykdoma ekonominė veikla reikšmingai prisideda prie lietuviškos kilmės produktų ir paslaugų eksporto apimčių didinimo, pirminių kontaktų užmezgimo su potencialiais užsienio investuotojais bei Lietuvoje kuriamų inovacijų ir mokslo potencialo pristatymo užsienio rinkose. Veiksminga ekonominė diplomatija, kuria siekiama padėti Lietuvos įmonėms persiorientuoti į inovatyviam, skaitmeniniam aukštos pridėtinės vertės Lietuvos verslui atviras rinkas bei plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą mokslo, technologijų ir inovacijų srityje, prisidedama prie valstybės pajamų didinimo, o tai iš esmės padeda kurti Lietuvos žmonių gerovę.

Atsižvelgiant į nepakankamą institucijų tarptautinių veiklų koordinavimą, nustatytas bendradarbiavimo tarptautinėse organizacijose, pozicijų derinimo, Lietuvos institucijų tarpusavio komunikavimo, siekiant veiksmingiau naudoti esamus išteklius pagal institucijų kompetencijas, poreikis. Šiam tikslui būtina taikyti inovatyvius sprendimus, laiku koreguoti reguliavimo mechanizmus ir teisinį reglamentavimą, investuoti į naujoves ir šiuolaikines veiklos priemones.

III SKYRIUS ALTERNATYVŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS ALTERNATYVOS

XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatose yra numatyta strateginė diversifikacija: „Būtina strateginė diversifikacija, – turime atverti sau naujas rinkas, kurios mažintų priklausomybę nuo ribotų tiekimo šaltinių autokratinėse šalyse ir atidarytų naujas galimybes Lietuvos eksportuotojams demokratinėse, pažangiose ir perspektyviose pasaulio rinkose. Atitinkamai būtina strategiškai plėsti diplomatinė atstovybių tinklą tiek Europos Sąjungos valstybėse narėse, tiek regionuose, kuriuose Lietuvos užsienio politikos ir verslo ryšių potencialas iki šiol nebuvo išnaudotas.“² Diplomatinės atstovybės funkcija – įgyvendinti užsienio politikos uždavinius, atlikti konsulines ir užsienio prekybos funkcijas. Diplomatinė atstovybė priimančiojoje valstybėje ar, kitu atveju, tarptautinėje organizacijoje atstovauja savo valstybei, palaiko oficialius santykius ar ryšius su ta valstybe ar organizacija, veda derybas, gauna, teisėtais būdais renka ir perduoda savo valstybei informaciją apie tos valstybės ar tarptautinės organizacijos veiklą, gina savo valstybės, jos piliečių, įmonių bei kitų juridinių asmenų teises ir teisėtus interesus. Diplomatinė atstovybė taip pat platina informaciją apie savo valstybę, jos politinį, ekonominį gyvenimą, įvykius, kultūrą, papročius ir tradicijas, be to, skatina draugiškus valstybių tarpusavio santykius, plėtoja ekonominį, kultūrinį ir mokslinį bendradarbiavimą, taip pat ir saugumo užtikrinimo srityje.

² Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“.

Tęsiant Vyriausybės programos įgyvendinimą, būtina strateginė diversifikacija – naujų rinkų, mažinančių priklausomybę nuo ribotų tiekimo šaltinių ir atidarantių naujas galimybes Lietuvos eksportuotojams, atvėrimas.

Vadovaujantis šia programos nuostata, Užsienio reikalų ministerijos Kolegijos sprendimu buvo įvardytos 7 šalys, į kurias artimiausiu metu būtų tikslinga plėsti diplomatinio atstovavimo tinklą: ambasada Šveicarijoje, generalinis konsulas Miunchene (Vokietijoje), ambasados Uzbekistane, Argentinoje, Nigerijoje, Portugalijoje, Serbijoje.

Siekiant kuo geriau atstovauti Lietuvos Respublikos interesams užsienyje, būtina diplomatinio atstovavimo tinklą pritaikyti prie pasaulinių politinių ir ekonominių pokyčių. Vertinant diplomatinį atstovybių steigimo svarbą ir poreikį, atsižvelgtina į politinio aktualumo, saugumo politikos poreikių, ekonominės perspektyvos, konsulinių paslaugų ir pagalbos teikimo, diasporos poreikių, administravimo galimybių (administravimo kaštai, apsaugos ir kt. poreikiai) aspektus, regionų svarbą ir kt. Atsižvelgiant į tai, 7 šalys buvo vertinamos ir reitinguojamos balais pagal šiuos kriterijus: politinis aktualumas, svarba regione, ekonominė perspektyva, konsulinių paslaugų ir pagalbos aktualumas, šalyje esančios diasporos gausa. Atitinkamai pagal kiekvieną kriterijų buvo atrinkta po 5 daugiausia balų gavusias šalis ir **pasirinktos 3 priemonės įgyvendinimo alternatyvos** (*visas alternatyvų veiklas įgyvendins ir projektus vykdys Užsienio reikalų ministerija*):

1. 1-oji alternatyva. Ambasadų (konsulatų) kitose užsienio valstybėse steigimas – politinės ir ekonominės svarbos scenarijus (apimtų Argentiną, Nigeriją, Šveicariją, Uzbekistaną ir Vokietiją (Miuncheną). Pažangos lėšų poreikis alternatyvai įgyvendinti (kartu su kitomis toliau nurodytomis veiklomis) – 12,741 mln. eurų. *Veiklos tikslinės grupės – Lietuvos ir užsienio šalių piliečiai, verslo atstovai, valstybės institucijos, Lietuvos diaspora;*

2. 2-oji alternatyva. Ambasadų (konsulatų) kitose užsienio valstybėse steigimas – regioninės svarbos scenarijus (apimtų Argentiną, Nigeriją, Serbiją, Šveicariją ir Vokietiją (Miuncheną). Pažangos lėšų poreikis alternatyvai įgyvendinti (kartu su kitomis toliau nurodytomis veiklomis) – 12,755 mln. eurų. *Veiklos tikslinės grupės – Lietuvos ir užsienio šalių piliečiai, verslo atstovai, valstybės institucijos, Lietuvos diaspora;*

3. 3-ioji alternatyva. Ambasadų (konsulatų) kitose užsienio valstybėse steigimas – konsulinės ir diasporos svarbos scenarijus (apimtų Argentiną, Portugaliją, Šveicariją, Uzbekistaną ir Vokietiją (Miuncheną). Pažangos lėšų poreikis alternatyvai įgyvendinti (kartu su kitomis toliau nurodytomis veiklomis) – 12,731 mln. eurų. *Veiklos tikslinės grupės – Lietuvos ir užsienio šalių piliečiai, verslo atstovai, valstybės institucijos, Lietuvos diaspora.*

Kitos veiklos, planuojamos įgyvendinant kiekvieną iš alternatyvų:

1. Ambasados Singapūro Respublikoje įsteigimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 887 „Dėl Lietuvos Respublikos ambasados Singapūro Respublikoje įsteigimo“ buvo nutarta nuo 2022 m. sausio 1 d. įsteigti Lietuvos Respublikos ambasadą Singapūro Respublikoje. *Veiklos tikslinės grupės – Lietuvos ir užsienio šalių piliečiai, verslo atstovai, valstybės institucijos.*

2. Ekonominės diplomatijos stiprinimas diplomatinėse atstovybėse. XVIII Vyriausybės programoje ekonominė diplomatija yra įvardyta kaip vienas iš prioritetinių projektų, kuriam įgyvendinti būtini papildomi ištekliai. Užsienio reikalų ministerija 2019 m. atliko išsamią Lietuvos ekonominių interesų užsienyje atstovavimo analizę, įvertino Lietuvos eksporto, investicijų pritraukimo, atvykstantojo turizmo bei technologijų ir inovacijų bendradarbiavimo skatinimo prioritetus, realų ekonominės veiklos poreikį bei naujus iššūkius, susijusius su Lietuvos interesų

atstovavimu įvykus „Brexit'ui“, bei strateginės diversifikacijos svarbą. Atsižvelgiant į minėtąją analizę ir per pastaruosius metus įvykusius ekonominio atstovavimo tinklo pokyčius, buvo nuspręsta 2021–2024 metais įsteigti 10 naujų ekonomines funkcijas atliekančių diplomatų pareigybių Lietuvos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose šiose valstybėse: Jungtinėje Karalystėje, Danijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vokietijoje, JAV (Niujorke ir Los Andžele), Izraelyje, Kanadoje. 2024 m. didžiausią ekonominio bendradarbiavimo potencialą turinčiose valstybėse dirbtų jau 20 ekonomines funkcijas atliekančių diplomatų. 2020 m. Strateginių projektų portfelio komisijai buvo pateiktas Užsienio reikalų ministerijos strateginio Lietuvos Respublikos diplomatinio atstovavimo tinklo peržiūros ir efektyvumo didinimo projekto pokyčio aprašymas, kuriame buvo siūloma projektą išplėsti. Strateginių projektų portfelio komisija pritarė pokyčio aprašymui ir pasiūlė Užsienio reikalų ministerijai įtraukti projektą į ministerijos projektų portfelį. 2021 m. buvo parengtas ir pradėtas įgyvendinti projektas „Ekonominės diplomatijos stiprinimas Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse“, pagal kurį tais pačiais metais Lietuvos diplomatinėse atstovybėse Jungtinėje Karalystėje, Danijoje, Norvegijoje ir Suomijoje buvo įsteigtos 4, o 2022 m. Švedijoje ir Vokietijoje 2 naujos ekonominio diplomato pareigybės. Siekiant užtikrinti įgyvendinamo projekto tęstinumą, 2023–2024 m. planuojama įsteigti dar 4 naujas ekonominio diplomato pareigybes pasirinktose valstybėse. *Veiklos tikslinė grupė – Lietuvos ir užsienio šalių verslo atstovai.*

2021 m. inicijuotas, o nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojus Diplomatinės tarnybos įstatymo pataisoms sukurtas teisinis pagrindas diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose įdarbinti padėjėjus ekonomikos klausimams, dirbančius pagal darbo sutartį. Planuodama konkrečias padėjėjų pareigybes, Užsienio reikalų ministerija įvertino ne tik Lietuvos ekonominius interesus, įmonių paklausimų, ekonominės diplomatijos veiklos, pagalbos verslui pobūdį, poreikį mokėti vietos kalbą ir išmanyti šalies specifiką, bet ir diplomato, perkelta iš Lietuvos, bei vietoje pagal darbo sutartį įdarbinto darbuotojo galimas rotacijos bei išlaikymo išlaidas. Planuojama, kad padėjėjai ne tik perimtų administracinio ir organizacinio darbo krūvį iš ekonominių atstovų, bet ir sudarytų jiems sąlygas efektyviau veikti užsienio rinkose, kuriose reikia specialiųjų žinių (mokėti konkrečią užsienio kalbą ir turėti reikiamų kompetencijų). Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytus argumentus ir įvertinus dabartinį ekonominio atstovavimo tinklą, 2024–2025 metais planuojama antrojo ir trečiojo prioriteto diplomatinėse atstovybėse (Armėnijoje, Austrijoje, Azerbaidžane, Belgijoje, Brazilijoje, Čekijoje, Egipte, Graikijoje, Indijoje, Ispanijoje, Izraelyje, Jungtiniuose Arabų Emyratuose, Japonijoje, Palestinoje, Pietų Afrikos Respublikoje, Pietų Korėjoje, Rumunijoje, Sakartvele, Singapūre ir Vengrijoje) įdarbinti vietos padėjėjus ekonomikos klausimams, dirbančius pagal darbo sutartį.

3. Darbo su diaspora funkcijų stiprinimas diplomatinėse atstovybėse. Remiantis diplomatinėse atstovybių informacija, beveik trečdalis lietuvių tautos gyvena užsienyje³, taigi Lietuvai yra reikšmingas diasporos įsitraukimas į šalies gyvenimą ir gerovės joje kūrimą. Svarbu pripažinti, kad kitose šalyse gyvenantys tautiečiai taip pat gali kurti pokyčius savo gimtojoje ar kilmės šalyje, jai atstovauti ir ginti jos interesus savo gyvenamosiose šalyse. Šalies diaspora dažnai vadinama švelniąja galia, kuri, taikant tinkamas priemones ir išteklius, gali lemti realių šalies vystymuisi naudingų rezultatų. 2017 m. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ekspertai atliko Lietuvos darbo rinkos, socialinės ir migracijos politikos peržiūrą⁴. Buvo įvertinta

³ Neoficialiais Lietuvos diplomatinėse atstovybių, užsienio lietuvių organizacijų pateiktais duomenimis, užsienyje gyvena apie 1,3 mln. lietuvių kilmės asmenų.

⁴ OECD (2018), *Reviews of Labour Market and Social Policies: Lithuania*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264189935-en>.

Lietuvos diasporos politika ir akcentuota potenciali diasporos nauda Lietuvai, be to, įvardytas iššūkis – pasinaudoti diasporos teikiamais pranašumais. Valstybės ir diasporos dialogo bei partnerystės stiprinimas yra svarbus XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos prioritetas. Įgyvendindama XVIII Vyriausybės programą ir siekdama kokybinio diasporos politikos pokyčio, Užsienio reikalų ministerija parengė ir, Vyriausybei pritarus, 2021 m. gruodžio 27 d. užsienio reikalų ministro įsakymu patvirtino Lietuvos diasporos politikos strategines gaires „Globali Lietuva“ 2022–2030 m., kuriose numatyta sustiprinti ir išplėsti valstybės ir diasporos ryšį, dialogą bei partnerystę, siekiant skatinti tautinės tapatybės ir lietuviybės užsienyje išsaugojimą ir puoselėjimą, sudaryti sąlygas aktyvesniam diasporos dalyvavimui kuriant gerovę ir saugumą Lietuvoje bei grįžimui į Lietuvą. Ministerija, atsižvelgdama į tai, kad diplomatinėms atstovybėms ir konsulinėms įstaigoms, esančioms gausiai diasporos apgyvendintose šalyse, tenka itin svarbus vaidmuo stiprinant valstybės ir diasporos bendrystę bei bendradarbiavimą, nustatė poreikį stiprinti diplomatinę atstovybių ir konsulinių įstaigų funkcijas ryšių su diaspora srityje. Siekiant reikšmingo pokyčio šioje srityje, siūloma diplomatinės pareigybes ryšiams su diaspora įsteigti dar 4 šalyse, kuriose yra didžiausios diasporos bendruomenės⁵: Vokietijoje (57 990 Lietuvos Respublikos piliečių), Norvegijoje (atitinkamai 47 304), Airijoje (45 119) ir Ispanijoje (27 911).

Veiklos tikslinė grupė – Lietuvos diaspora.

4. Valstybės veiklos tarptautinėse organizacijose pozicijų derinimo ir stebėsenos sistemos sukūrimas. Tikslas – gerinti valstybės institucijų veiklos atstovaujant Lietuvai tarptautinėse organizacijose kokybę, veiksmingiau naudoti valstybės išteklius veikloms, susijusioms su atstovavimu tarptautinėse organizacijose, sukuriant ir įgyvendinant efektyvią, į rezultatus orientuotą sistemą, t. y. veiksmingiausio institucijų veiklų koordinavimo ir nuolatinio tikslinio darbuotojų rengimo modelį. Šis koordinavimas skirtas Lietuvos institucijų tarpusavio bendradarbiavimo kultūrai stiprinti, esamiems ištekliams pagal institucijų kompetencijas efektyviau naudoti. Esminis veiksmas, užtikrinsiantis koordinavimo modelio veiklą, – centralizuotos informacinės platformos, leidžiančios sklandžiai veikti dalyvavimo tarptautinių organizacijų veikloje koordinavimo sistemai, sukūrimas taikant inovatyvius sprendimus, laiku koreguojant reguliavimo mechanizmus ir teisinį reglamentavimą, investuojant į naujoves ir automatizavimą. Tokia IT platforma apimtų pagrindinių priemonių, skirtų duomenų mainams tarp institucijų, sukūrimą, bendrą koordinavimo modelio planų rengimą ir sklandų darbą naudojantis skaitmeniniais ir fiziniiais kanalais. Centralizuota informacinė platforma būtų nuoseklaus dalyvavimo tarptautinių organizacijų veikloje proceso (išsamiai išdėstytų etapų) pagrindas, palengvintų ir pagreitintų nuolatinį institucijų įtraukimą, leistų lanksčiai prisitaikyti prie naujų situacijų, naudotis infrastruktūriniais pokyčiais naujiems sprendimams kurti ir juos iš karto taikyti. Šis ateities vystymosi ir plėtros potencialas galėtų lemti Lietuvos pranašumą tarptautinėje erdvėje.

Veiklos tikslinė grupė – valstybės institucijos.

Būtinai sisteminiis požiūris į darbuotojų tinkamą rengimą dirbti su Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono šalimis. Tikslinga siekti, kad ne tik Užsienio reikalų ministerijoje, bet ir kitose institucijose būtų ugdomi pasirengę dirbti su minėto regiono partneriais valstybės tarnautojai, turintys tinkamą išsilavinimą, mokantys atitinkamų kalbų ir išmanantys regiono specifiką. Tokių specialistų komandos formavimas – ilgalaikis procesas, reikalaujantis investicijų į žmogiškuosius išteklius. Investicija į kvalifikacijos tobulinimą puikiai pasiteisintų, nes pakankamai specialiųjų

⁵ Pateikiamas tik Lietuvos Respublikos piliečių skaičius, tikslų duomenų apie lietuvių kilmės asmenų skaičių nėra.

žinių turintys darbuotojai galėtų kokybiškai atstovauti Lietuvos interesams Indijos ir Ramiojo vandenynų regione. Šiam tikslui pažangos priemonėje būtų numatomi šie papildomi veiksmai:

- 1) Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono politikos studijų programos (-ų) parengimas Lietuvos universitetuose. Veiklos tikslinė grupė – studentai;
- 2) kvalifikacijos tobulinimo programa diplomatams, dirbantiems su Indijos ir Ramiojo vandenynų regionu. Veiklos tikslinė grupė – Užsienio reikalų ministerijos darbuotojai;
- 3) stipendijų fondas Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono studijų studentams. Veiklos tikslinė grupė – Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono studijų studentai.

ANTRASIS SKIRSNIS
PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS GERIAUSIOS ALTERNATYVOS PASIRINKIMAS

Pagal Nyderlandų tarptautinių santykių instituto „Clingendael“ atliktą tyrimą „Ekonominė diplomatija, išsivystymo lygis ir prekyba“⁶, 10 proc. išplėstas diplomatinių atstovybių ir konsulatų tinklas gali nuo 0,5 iki 0,9 proc. padidinti prekybos srautus. Šiuo metu Lietuvos ambasadų ir konsulatų yra 44 šalyse. Per ateinančių 4 metų laikotarpį planuojama steigti 5 naujas atstovybes ir 1 konsulatą. Tose šalyse, kur jau yra ambasada arba konsulas (dvi šalys), naujo konsulato ar atstovybės steigimas vertinamas kaip pusė ambasados. Bendras išvestinis naujai steigiamų atstovybių skaičius lieka 5, o tai sudaro 11,4 proc. atstovybių skaičiaus didėjimą.

Prekybos srautų pokytis priklauso nuo atstovybės steigiančios šalies ekonominio išsivystymo lygio, nuo šalių, kuriose steigiamos atstovybės, ekonominio išsivystymo lygio, taip pat nuo to, ar steigiamos ambasados ir konsulatai, ar eksporto skatinimu užsiima eksporto agentūrų darbuotojai.

Silpnos ir vidutinio lygio ekonomikos šalių atstovybių atidarymas panašaus ekonominio išsivystymo šalyse lemia daug didesnę poveikį eksporto apimtims, negu atstovybių atidarymas stiprių ekonomikų šalyse. Kita vertus, silpnos ir vidutinio lygio ekonomikos šalyse eksporto agentūros daro didesnę poveikį eksporto į panašaus ekonominio išsivystymo šalis apimtims, nei naujų atstovybių darbuotojai.

Lietuva priskirtina prie vidutinio lygio ekonomikos šalių. Vertinant įtaką eksportui, ekonominės diplomatijos funkcijas atliekantys diplomatai prilyginami eksporto agentūrų darbuotojams. Sukuriama nauda skaičiuojama nuo antrųjų metų po ambasados, konsulato arba pareigybės įsteigimo. Pokytis skaičiuojamas nuo ataskaitinių 2021 metų (oficialiai skelbiamų duomenų).

Darytina prielaida, kad ambasadų, konsulatų ir pareigybių steigimas padarytų tokį patį poveikį ne tik eksporto apimtims, bet ir užsienio investicijų kiekiui. Ataskaitiniai metai, nuo kurių skaičiuojamas pokytis, yra 2020 m. (oficialiai skelbiamų duomenų)

Alternatyvų analizės rezultatai:

Alternatyvos numeris ir pavadinimas	Investicijų poreikis (tūkst. eurų)	ENIS	Daugiakriterės analizės rodiklis
1. Politinės / ekonominės svarbos scenarijus	12 741	7,90	9,16
2. Regioninės svarbos scenarijus	12 755	7,80	8,96
3. Konsulinės / diasporos svarbos scenarijus	12 731	7,62	8,80

Išanalizavus visas 3 alternatyvas apskaičiuota, kad didžiausią ekonominę pridėtinę vertę sukurtų 1-oji alternatyva – politinės ir ekonominės svarbos scenarijus (per 9 metus sukurta pridėtinė eksporto ir investicijų apimčių vertė turėtų būti apie 792,3 mln. eurų). Atkreiptinas dėmesys, kad numatomos alternatyvios veiklos sukurtų ne tik ekonominių, bet ir kitų valstybei itin svarbių

⁶ https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20101000_cdsp_artikel_%20van%20Veenstra,%20Yakop%20and%20van%20Bergeijk.pdf

naudingų verčių (valstybinių politinių, kultūrinių ryšių užtikrinimas, didesnis Lietuvos ekonominio potencialo žinomumas užsienyje, ryšių su diaspora stiprinimas ir pan.), kurias yra sunku įvertinti ekonominiu požiūriu.